

Hősök, királyok, szentek

A magyar történelem képei és emlékei

A Magyar Nemzeti Galéria dolgozói a Himnusz közismert soraiból kölcsönzött „Balsors és víg esztendő” címmel kezdték összeállítani a XIX. század történelmi festészetét bemutató kiállítást. Miközben a korszak legkiválóbb szakértői – *Bakó Zsuzsa* és *Belák Gábor* kurátor – irányításával már javában folyt a munka, a felettes szervek a derűlátóbb kicsengésű „Hősök, királyok, szentek” címről döntöttek. Az augusztus 26-áig tartó tárlat nagy látványossága *Munkácsy Mihálynak* az Országházból a budavári palotába átszállított – méreteiben és stílusában egyaránt monumentális – Honfoglalása. Ezt a festményt eredetileg a képviselőházi ülésterembe rendelték meg az akkor Párizsban élő magyar festőfejedelemtől, aki 1893-ra készült el a sokalakos munkával. (A vezérek közé korabeli díszmagyar viseletben önmagát és *Jókai Mórt* is odafestette.) Még a beavatottabbak közül is kevesen tudják, hogy mivel az Országház építését csak 1902-re fejezték be, a hatalmas festményt átmenetileg a Magyar Nemzeti Múzeumban helyezték el, s ott maradt egészen az 1920-as évek végéig. Ennek egyik oka az volt, hogy az elnöki emelvényt a jobb hallásviszonyok miatt utólag megmagasították, így részben eltakarta azt a főfalat, ahová a képet előzetesen szánták. A másik ok sokkal áttételesebb: az ezredévi ünnepek utáni belpolitikai hangulatváltozás következtében a honatyák egy része kifogásolta, hogy a lóháton érkező honfoglalók és a földdel, vízzel előlépő őshonos lakosság (vagyis az uralkodó nemzet és a későbbi nemzetiségek) első találkozását a festő békés üdvözlésként ábrázolta. A képviselők másik része viszont szívesebben látott volna ennél is diadalmasabb alávétést. A mű végül az elnöki fogadószobából nyíló *Munkácsy-terembe* került, ahol mindmáig csak kevés kiváltságos személy láthatta, ráadásul ők sem az ideális látószögéből. Most az egyik műemléki épületből a másikba

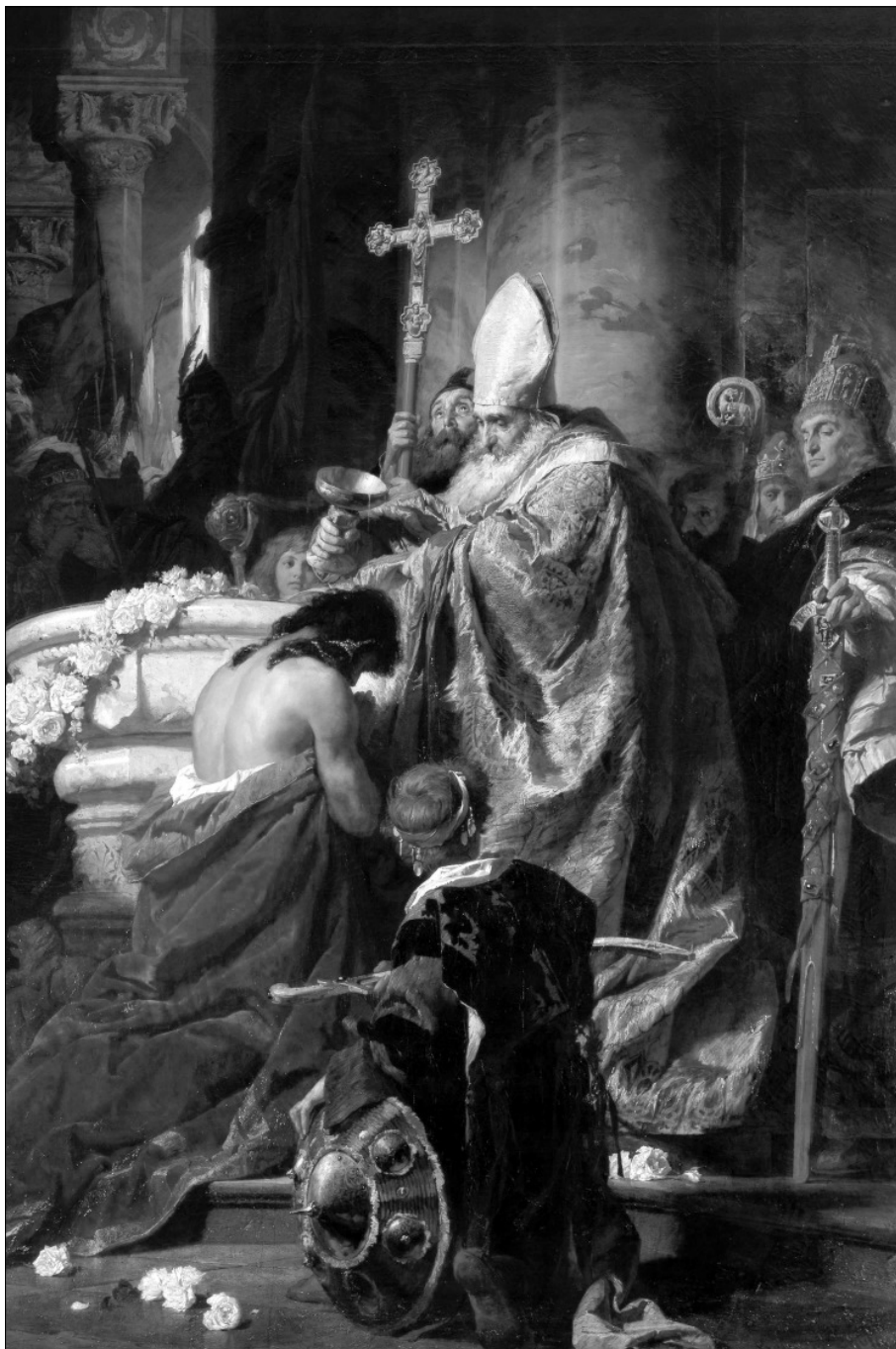
– a szó szoros értelmében „kicentizve” – falbontás nélkül, tekerccsé göngyölve tudták ki- és bejuttatni. Maga a vászon ugyanis 13,55 méter széles, a Galéria nagytermének főfala pedig éppen 14 méteres. A tágas tér jóvoltából most végre megfelelő távolságból közeledhetünk vagy távolodhatunk a híres alkotástól... Nem véletlen, hogy szakértői körökben máris élénk eszmecsere folyik a remekműnek az időszaki tárlat zárása utáni további sorsáról és felelősségteljes elhelyezéséről. A nyilvános megtekinthetőségen túl egy másik nyereség is keletkezett: az értékes műtárgyat gondos kezek frissen restaurálták.

A Szózatot idéző „Általad nyert szép hazát...” című tematikus egység kisebb és bensőségesebb remeke *Benczúr Gyula* „Vajk megkeresztelése” című, 1875-ben díjnyertes alkotása, amelyet az intézmény korábbi, állandó anyagából is jól ismerhetnek a látogatók. Akárcsak a történelmünk tragikus eseményeit tagláló részleg kiemelkedő példányait, amelyeket most az „Ez a föld, melyen annyszor apáid vére folyt...” idézet köré szerveztek. Itt a törökkori háború iskolai tankönyvekből is tudott mozzanatait idézi például *Wagner Sándor* Münchenben festett „*Dugovics Titusz önfeláldozása*”, *Székelly Bertalan* közel négyméteres *Zrínyi-kompozíciója* éppúgy, mint az „*Egri nők*” 1867-ben vászonra vitt csoportja és a „*II. Lajos holttestének megtalálása*”, amelyen az ellenállást a csendes gyász hangulata váltja fel. A tragédia és a sötét színvilág *Madarász Viktor* „*Hunyadi László siratása*” (1859) szintén kevés szereplős kompozícióján folytatódik. A törökverő főúri család legkiemelkedőbb alakja, *Mátyás király* dicsőségét idézi fel *Fadrusz János* kolozsvári *Mátyás-szoborcsoportjának* eredeti méretű bronzfeje.

Az „Ész, erő és oly szent akarat...” feliratú részleg a magyar reformkor előremutató személyiségeit sorakoztatja fel. Itt hívjuk fel a figyelmet egy másik

Munkácsy Mihály: Honfoglalás (1893)

Benczúr Gyula: Vajk megkeresztelése (1875)

Mester Tibor felvételei

ritka alkalomra, ugyanis a Magyar Tudományos Akadémia elnöki irodájából csakis erre a tárlatra kölcsönözték a híres osztrák mester – Friedrich Amerling – Széchenyi Istvánt ábrázoló portróját, valamint József nádor allegóriáját, amely szintén csak kivételesen látható. Barabás Miklós „A Lánchíd alapkövetétele” című munkáján ábrázolt ünnepélyes tömegjelenet egy teremtő erejű korszak sűrített jelképe. A kezdeményezők, a jövőformálók sorából nem hiányozhatnak a Himnusz és a Szózat költőinek, illetve zeneszerzőinek arcképei, illetve eredeti kézírataik sem.

Ezek teremtenek átmenetet a Magyar Országos Levéltár és az Országos Széchényi Könyvtár kiállított ritkaságaihoz. Az Admonti kódex Szent István törvényeinek legrégebbi, a XII. századból ránk maradt feljegyzéseit őrzi, míg a Barcsay Ákos erdélyi

fejedelem által összeállított kéziratos törvénytár – többek között – a korszakos jelentőségű és mai napig sokat emlegetett tordai vallásbéke szövegét is tartalmazza. Werbőczy eredeti törvénykönyvének, a király által szignált változata mellett, nyilvánvaló ellenpontozása az 1949-es magyar alkotmány Rákosi Mátyás által aláírt egyetlen példánya. Itt találjuk hazánk első, 1528-ban készült színes, fametszetes térképét, valamint Hell Miksa 1802-es térkép-rekonstrukcióját az Anonymus által említett helyszínekkel. A két világháború közötti időszakot egyrészt Varga Nándor „Magyar múlt” című, 1934-35 közötti, fekete-fehér fametszet-sorozata, másrészt a festőművész főnemes – a műgyűjtői körökben manapság reneszánszát élő –, Batthyány Gyula szimbolikus és sokalakos történelmi kompozíciója, az „Ezer év küzdelmei” (1941) képviselik.